

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни

**“ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ
ГОСПОДАРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА
І ТУРИЗМУ”**

(для спеціалістів)

МАУП

Київ 2002

Підготовлено кандидатом економічних наук, доцентом *Г. І. Кіндрацькою*

Затверджено на засіданні кафедри менеджменту
(Протокол № 2 від 08.11.01)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Кіндрацька Г. І. Навчальна програма дисципліни “Економічний аналіз готельного господарства і туризму” (для спеціалістів). — К.: МАУП, 2002. — 15 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, навчально-тематичний план, програмний матеріал до вивчення дисципліни “Економічний аналіз готельного господарства і туризму”, вказівки до виконання контрольної роботи, завдання для контрольних робіт, контрольні питання, а також список рекомендованої літератури.

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2002

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

В умовах трансформації економіки України істотно підвищуються вимоги до рівня знань майбутніх менеджерів, їх уміння приймати обґрунтовані управлінські рішення на основі об'єктивного аналізу існуючого стану конкретної організації та передбачення її майбутнього. Тому оволодіння сучасними методами економічних досліджень з урахуванням особливостей конкретного виду діяльності організації вважається необхідною умовою підготовки фахівців з менеджменту вищої кваліфікації.

Курс “Економічний аналіз готельного господарства і туризму” — складова циклу професійно-орієнтованих дисциплін з підготовки спеціалістів за спеціальністю “Менеджмент організацій” спеціалізації “Менеджмент готельного бізнесу і туризму”. Програму складено з урахуванням здобутих студентами знань з циклу таких фундаментальних і професійно-орієнтованих дисциплін, як “Статистика”, “Економіка підприємства”, “Бухгалтерський облік”, “Економічний аналіз”.

Мета вивчення дисципліни — опанувати методику дослідження господарської діяльності організацій готельно-туристичного комплексу, а також набути практичних навичок її застосування для розв'язання управлінських проблем. У програмі враховано положення Закону України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні”.

Опанувавши дисципліну, студент повинен знати:

- теоретичні основи аналізу господарської діяльності як системи узагальнюючих знань про предмет, завдання, методи досліджень й організацію економічного аналізу в організації;
- методику аналізу операційної діяльності організацій готельно-туристичного комплексу;
- методику визначення рівня привабливості ринку туристичних послуг і конкурентоспроможності на ньому конкретної організації;
- методику аналізу трудових ресурсів, основних фондів і матеріальних ресурсів організації;
- напрямки аналізу витрат на виробництво продукту туристичними організаціями;
- методику оцінки та шляхи поліпшення фінансового стану організацій готельно-туристичного комплексу;
- методику аналізу формування та використання фінансових результатів діяльності туристичних організацій.

Крім того, студент повинен вміти:

- аналізувати склад, структуру та динаміку готелів, рухомого складу обслуговування туристів, об'єктів громадського харчування, туроператорів і турагентів тощо;
- досліджувати сегменти ринку туристичних послуг і чинники, що впливають на туристичний попит;
- оцінювати забезпечення та використання виробничих ресурсів організаціями готельно-туристичного бізнесу;
- аналізувати рівень і динаміку витрат на виробництво;
- визначати фінансовий стан організацій готельно-туристичного бізнесу та передбачати ризик банкрутства;
- аналізувати фінансові результати організацій готельного господарства та туризму.

Мета і завдання дисципліни реалізуються шляхом послідовного опанування теоретичного курсу і виконання контрольної роботи. Після вивчення курсу студенти складають іспит.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
вивчення дисципліни
“ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ
ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА І ТУРИЗМУ”

№ п/п	Назва розділу і теми
	<p><i>I. Економічний аналіз у системі управління готельно-туристичним комплексом</i></p> <p>1 Теоретичні основи економічного аналізу</p> <p>2 Організація та інформаційне забезпечення економічного аналізу організацій готельного господарства і туризму</p> <p><i>II. Управлінський аналіз</i></p> <p>3 Аналіз операційної діяльності організацій готельно-туристичного комплексу</p> <p>4 Аналіз привабливості ринку туристичних послуг</p> <p>5 Аналіз виробничих ресурсів організацій готельно-туристичного комплексу</p> <p>6 Аналіз витрат на виробництво продукту туристичними організаціями</p> <p><i>III. Фінансово-економічний аналіз</i></p> <p>7 Аналіз фінансового стану організацій готельно-туристичного комплексу</p> <p>8 Аналіз фінансових результатів і рентабельності організації готельно-туристичного комплексу</p>

ПРОГРАМНИЙ МАТЕРІАЛ
до вивчення дисципліни
“ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ
ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА І ТУРИЗМУ”

Розділ I. Економічний аналіз у системі управління
готельно-туристичним комплексом

Тема 1. Теоретичні основи економічного аналізу

Економічний аналіз як галузь економічної науки, його роль в управлінні готельним господарством і туризмом. Об'єкт і предмет економічного аналізу. Зміст і структура економічного аналізу в умовах трансформації економіки України.

Завдання управлінського та фінансового аналізу. Характеристика показників, які використовуються в аналізі готельного господарства і туризму.

Аналітичний метод і принципи аналітичного дослідження. Класифікація способів аналізу. Характеристика традиційних способів аналізу. Методи факторного аналізу. Застосування економіко-математичних методів. Можливість і доцільність використання евристичних методів в економічному аналізі готельно-туристичного комплексу.

Література [1, гл. 2, 3; 6, гл. 1.2, 1.3, 1.4; 10, гл. 2–7, 9; 12, гл. 1]

Тема 2. Організація та інформаційне забезпечення економічного аналізу організацій готельного господарства і туризму

Методологічні принципи організації аналізу. Форми та методи організації аналітичної роботи в організаціях готельно-туристичного комплексу. Основні етапи й послідовність проведення аналізу господарської діяльності. Узагальнення, оцінка та письмове оформлення результатів аналізу. Формування пропозицій за результатами аналізу та контроль за їх реалізацією.

Організація й контроль потоків інформаційного забезпечення економічного аналізу. Комерційна таємниця, її межі та значення для суб'єктів господарської діяльності. Характеристика та класифікація джерел інформації для аналізу діяльності організацій готельно-туристичного комплексу. Система техніко-економічних показників як база економічного аналізу.

Література [1, гл. 4; 4, гл. 1; 6, гл. 1, 5; 10, гл. 11]

Розділ II. Управлінський аналіз

Тема 3. Аналіз операційної діяльності організацій готельно-туристичного комплексу

Аналіз складу і структури готелів та інших засобів розміщення. Аналіз динаміки основних оперативних показників діяльності готелів і чинників, що впливають на них.

Аналіз структури і динаміки рухомого складу, що обслуговує туристів. Аналіз рівня і динаміки показників транспортного обслуговування туристів; визначення впливу чинників на їх зміну; виявлення резервів збільшення обсягу перевезень; розробка заходів щодо освоєння виявлених резервів.

Аналіз складу, структури та динаміки об'єктів громадського харчування. Аналіз основних показників діяльності підприємств харчування.

Аналіз результатів діяльності туроператорів і турагентів.

Література [1, гл. 4; 2, гл. 8; 11, гл. 2; 13, гл. 8.4]

Тема 4. Аналіз привабливості ринку туристичних послуг

Аналіз сегментів попиту на ринку туристичних послуг. Аналіз субриноків туризму за натуральними і вартісними показниками. Аналіз чинників, що впливають на туристичний попит. Аналіз традиційних і нових засобів розміщення. Аналіз привабливості ринку турпослуг. Оцінка конкурентоспроможності організацій готельного господарства і туризму на ринку послуг.

Література [10, гл. 17; 11, гл. 1.2]

Тема 5. Аналіз виробничих ресурсів організацій готельно-туристичного комплексу

Аналіз забезпечення організацій готельного господарства і туризму трудовими ресурсами. Аналіз використання робочого часу. Аналіз динаміки ефективності праці та впливу трудових і організаційно-технічних чинників на її зміну. Аналіз оплати праці.

Загальна модель та інформаційна база аналізу основних фондів організації. Аналіз складу, структури, технічного стану і оновлення основних фондів. Показники забезпеченості організації устаткуванням, виробничими площами та іншими основними фондами. Оцінка динаміки оновлення й модернізації основних фондів, фондоозброєності праці. Аналіз

використання основних фондів. Аналіз забезпечення організації матеріальними ресурсами та ефективності їх використання.

Література [2, гл. 2, 6; 7, гл.6, 7; 10, гл. 14–16]

Тема 6. Аналіз витрат на виробництво продукту туристичними організаціями

Значення, завдання й система інформаційного забезпечення аналізу витрат організації. Класифікація видів витрат і об'єктів аналізу. Система показників рівня витрат і собівартості послуг. Аналіз собівартості турів. Аналіз собівартості готельних послуг. Аналіз витрат на виробництво продукції (готових страв) об'єктами громадського харчування. Аналіз собівартості послуг, які надаються іншими структурними підрозділами готелю. Загальна схема формування витрат організації та їх аналізу.

Напрямки аналізу витрат організації за елементами та статтями калькуляції. Фактори формування собівартості та методи їх аналізу.

Аналіз рівня і динаміки витрат. Вплив чинників на показник витрат на одну гривню товарної продукції.

Література [2, гл. 7; 7, гл. 9; 10, гл. 19; 13, гл. 7.9]

Розділ III. Фінансово-економічний аналіз

Тема 7. Аналіз фінансового стану організації готельно-туристичного комплексу

Взаємозв'язок фінансового стану організації та результатів її господарської діяльності.

Аналіз майна організації та джерел його покриття. Аналіз змін у складі та структурі активів балансу на конкретну дату та в динаміці. Оцінка співвідношення основного й оборотного капіталів. Аналіз структури основних і оборотних активів. Оцінка причин змін, що сталися в структурі активів, та їхнього впливу на платоспроможність і фінансову стійкість організації.

Аналіз пасивів організації. Склад і співвідношення власного та залученого капіталів на конкретну дату та у динаміці. Оцінка впливу змін у структурі джерел коштів на фінансовий стан організації. Аналіз причин зміни окремих джерел формування власного капіталу. Визначення за балансом власних обігових коштів.

Аналіз фінансової стійкості та платоспроможності організації. Відносні показники фінансової стійкості, методи їх визначення й оцінка до-

сягнутого рівня. Узагальнюючі та проміжні показники ліквідності, показники короткострокової та довгострокової ліквідності: методи обчислення, оцінка їх відповідності оптимальним значенням.

Аналіз ділової активності організації. Детермінована модель ділової активності. Співвідношення між рентабельністю капіталу і рентабельністю продажу. Аналіз оборотності оборотних засобів і причин її зміни.

Узагальнення результатів аналізу фінансового стану організації та визначення шляхів її фінансового оздоровлення.

Література [7, гл. 7; 12, гл. 2, 3; 14]

Тема 8. Аналіз фінансових результатів і рентабельності організації готельно-туристичного комплексу

Значення, завдання та інформаційне забезпечення аналізу фінансових результатів діяльності організації. Місце прибутку в системі узагальнюючих вартісних показників, його значення в оцінці й стимулюванні ефективності роботи організації.

Прибуток від звичайної діяльності та його складові. Вплив окремих груп фінансових результатів на розмір прибутку від звичайної діяльності. Прибуток від реалізації продукції, робіт, послуг. Аналіз чинників зміни прибутку від реалізації. Оцінка втрачених можливостей збільшення прибутку та з'ясування причин цього. Аналіз розподілу прибутку. Визначення суми чистого прибутку, який залишається у розпорядженні підприємства. Чинники, що впливають на розмір чистого прибутку. Аналіз і обґрунтування доцільності основних напрямків використання прибутку.

Аналіз показників рентабельності: рентабельність капіталу, продукції, окремих виробів. Чинники зміни рентабельності, резерви її зростання.

Аналіз взаємозв'язку витрат, виручки і прибутку. Графічне представлення аналізу безбитковості. Вплив зміни цін, постійних і змінних витрат. Аналіз покриття різних видів витрат при різних обсягах виробництва.

Література [7, гл. 8; 12, гл. 4; 14]

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Контрольна робота складається з двох теоретичних питань і практичного завдання. Номер варіанта контрольної роботи студент вибирає за першою літерою свого прізвища (див. таблицю).

Перша літера прізвища студента	Номер варіанта контрольної роботи
А, Щ, Ю, Я	1
Б, Ч, Ш	2
В, Х, Ц	3
Г, У, Ф	4
Д, Е, Є, Т	5
Ж, З, С	6
І, Ї, І, Р	7
К, Л	8
М, П	9
Н, О	10

Відповіді на теоретичні питання студент готує на основі опрацювання спеціальної літератури.

Практичне завдання передбачає реалізацію методики окремих напрямків аналізу фінансового стану на прикладі організації готельно-туристичного комплексу. Джерелом інформації для такого аналізу є показники балансу (форма 1), а також звіту про фінансові результати (форма 2) конкретної організації. Результати такого аналізу оформлюють у вигляді аналітичної довідки, яка повинна містити розрахунки показників і коефіцієнтів, які необхідні для заповнення відповідних аналітичних таблиць, а також висновки до кожної з них.

Контрольну роботу студенти виконують на аркушах формату А4. Вона повинна містити титульну сторінку, основну частину обсягом 10–15 аркушів друкованого тексту, форми звітності реальної організації, показники якої аналізувалися, і список використаної літератури. Контрольна робота оформлюється відповідно до діючих “Методичних рекомендацій з підготовки й оформлення контрольних завдань і робіт” [9].

ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Варіант 1

1. Аналіз сучасних тенденцій розвитку туризму та чинників, що їх формують.
2. Аналіз забезпечення організації готельно-туристичного комплексу основними фондами.
3. *Практичне завдання.* Проаналізуйте динаміку і структуру майна конкретної організації.

Варіант 2

1. Характеристика напрямків аналізу фінансового стану туристичної організації.
2. Аналіз основних показників діяльності готелів та інших засобів розміщення.
3. *Практичне завдання.* Проаналізуйте склад, структуру та оборотність оборотних активів конкретної організації.

Варіант 3

1. Характеристика напрямків та інформаційного забезпечення аналізу основних фондів організації готельно-туристичного комплексу.
2. Аналіз складу і структури витрат туристичної організації.
3. *Практичне завдання.* Оцініть фінансову стабільність конкретної організації.

Варіант 4

1. Аналіз основних сегментів ринку туристичних послуг.
2. Аналіз реалізації послуг організаціями готельно-туристичного комплексу.
3. *Практичне завдання.* Проаналізуйте склад, структуру власних і позикових коштів конкретної організації.

Варіант 5

1. Характеристика та класифікація джерел інформації для аналізу діяльності організацій готельно-туристичного комплексу.
2. Аналіз взаємозв'язку витрат, виручки і прибутку від реалізації продукції, робіт, послуг.
3. *Практичне завдання.* Проаналізуйте платоспроможність конкретної організації.

Варіант 6

1. Аналіз впливу туристичної індустрії на розвиток національної економіки.
2. Аналіз використання трудових ресурсів в організаціях готельно-туристичного комплексу.
3. *Практичне завдання.* Проаналізуйте формування і розподіл прибутку конкретною організацією.

Варіант 7

1. Аналіз європейського ринку туроператорів.
2. Аналіз оплати праці працівників організацій готельного господарства і туризму.
3. *Практичне завдання.* Проаналізуйте рентабельність конкретної організації за системою показників.

Варіант 8

1. Аналіз попиту на ринку туристичних послуг.
2. Аналіз витрат на виробництво продукту організаціями готельно-туристичного комплексу.
3. *Практичне завдання.* Проаналізуйте оборотність оборотних активів конкретної організації.

Варіант 9

1. Аналіз туристичного ринку: компоненти попиту і пропозиції.
2. Аналіз платоспроможності організацій готельно-туристичного комплексу.
3. *Практичне завдання.* Проаналізуйте динаміку і структуру джерел придбання майна конкретної організації.

Варіант 10

1. Форми та методи аналітичної роботи в організаціях готельно-туристичного комплексу.
2. Аналіз рівня та динаміки витрат. Вплив чинників на показник витрат на одну гривню товарної продукції.
3. *Практичне завдання.* Проаналізуйте платоспроможність конкретної організації.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Роль економічного аналізу в управлінні готельним господарством і туризмом.
2. Зміст і завдання управлінського і фінансового аналізу в умовах трансформації економіки України.
3. Система показників, які використовуються в аналізі готельного господарства та туризму.
4. Інформаційне забезпечення економічного аналізу організацій готельно-туристичного комплексу.
5. Організаційні форми аналітичної роботи в організаціях готельно-туристичного комплексу.
6. Порівняльна характеристика економіко-логічних та евристичних методів аналізу, сфера їх застосування.
7. Використання детермінованого і стохастичного моделювання в аналізі готельного господарства і туризму.
8. Аналіз складу готелів та інших засобів розміщення.
9. Аналіз основних показників діяльності готелів.
10. Аналіз структури і динаміки рухомого складу, що обслуговує туристів.
11. Аналіз рівня і динаміки показників транспортного обслуговування туристів.
12. Аналіз діяльності підприємств харчування.
13. Аналіз результатів діяльності туроператорів і турагентів.
14. Аналіз сегментів попиту на ринку туристичних послуг.
15. Аналіз субринків туризму. Чинники, що впливають на попит.
16. Аналіз привабливості ринку туристичних послуг.
17. Аналіз забезпечення організацій готельного господарства і туризму трудовими ресурсами.
18. Аналіз використання робочого часу.
19. Аналіз оплати праці працівників готельного господарства.
20. Характеристика напрямків аналізу основних фондів організації.
21. Аналіз складу, структури, технічного стану й оновлення основних фондів.
22. Аналіз використання основних фондів.
23. Характеристика напрямків та інформаційного забезпечення аналізу витрат організації готельно-туристичного комплексу.
24. Аналіз рівня і динаміки витрат організації.
25. Аналіз собівартості турів.
26. Аналіз собівартості готельних послуг.

27. Аналіз витрат на виробництво продукції громадського харчування.
28. Аналіз витрат організації за елементами та статтями калькуляції.
29. Вплив чинників на показник витрат на одну гривню товарної продукції.
30. Характеристика напрямків та інформаційне забезпечення аналізу фінансового стану організації.
31. Аналіз майна організації та джерел його покриття.
32. Аналіз складу та структури активів балансу організації готельно-туристичного комплексу.
33. Аналіз пасивів організації готельно-туристичного комплексу.
34. Аналіз фінансової стійкості організації.
35. Відносні показники фінансової стійкості, методи їх визначення.
36. Аналіз платоспроможності готелю.
37. Аналіз ділової активності організації.
38. Детермінована модель ділової активності. Співвідношення між рентабельністю капіталу і рентабельністю продажу.
39. Аналіз оборотності оборотних засобів і причин її зміни.
40. Аналіз шляхів фінансового оздоровлення організації.
41. Характеристика напрямків та інформаційне забезпечення аналізу фінансових результатів діяльності організації.
42. Аналіз прибутку від звичайної діяльності та його складових.
43. Аналіз прибутку від реалізації турпродукту.
44. Факторний аналіз зміни прибутку від реалізації турпродукту.
45. Аналіз розподілу прибутку.
46. Аналіз чистого прибутку та чинників, що впливають на його розмір.
47. Аналіз й обґрунтування доцільності основних напрямків використання прибутку.
48. Аналіз рентабельності капіталу, продукції, окремих виробів.
49. Чинники зміни рентабельності, резерви її зростання.
50. Аналіз взаємозв'язку витрат, виручки і прибутку від реалізації продукту туристичних організацій.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Баканов М. И., Шеремет А. Д.* Теория экономического анализа. — М.: Финансы и статистика, 2000.
2. *Бургонова Г. Н., Каморджанова Н. А.* Гостиничный и туристский бизнес: особенности бухгалтерского учета и налогообложения: Учеб. пособие. — М.: Финансы и статистика, 2000.

3. *Гуляев В. Г.* Организация туристской деятельности: Учеб. пособие. — М.: Нолидж, 1996.
4. *Зудилин А. П.* Анализ хозяйственной деятельности предприятий капиталистических стран. — Екатеринбург: Каменный пояс, 1992.
5. *Івахненко В. М., Горбатюк М. І., Львовичкін В. С.* Економічний аналіз: Навч.-метод. посіб. для самостійного вивчення дисципліни. — К.: Вид-во КНЕУ, 1999.
6. *Калина А. В., Конева М. И., Яценко В. А.* Современный экономический анализ и прогнозирование (микро- и макроуровень): Учеб.-метод. пособие. — К.: МАУП, 1998.
7. *Ковалев В. В.* Финансовый анализ: методы и процедуры. — М.: Финансы и статистика, 2001.
8. *Коробов М. Я.* Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: Навч. посіб. — К.: Т-во “Знання”, КОО, 2000.
9. *Методичні рекомендації з підготовки й оформлення контроль-них завдань і робіт.* — К.: МАУП, 1997.
10. *Савицкая Г. В.* Анализ хозяйственной деятельности предприятия. — Минск: ИП “Экоперспектива”, 2000.
11. *Сапрунова В. Б.* Туризм: эволюция, структура, маркетинг. — М.: Ось-89, 1997.
12. *Соболева Е. А., Соболев И. И.* Финансово-экономический анализ деятельности туристской фирмы: Учеб.-метод. пособие. — М.: Финансы и статистика, 2000.
13. *Туризм и гостиничное хозяйство: Учебник / Под ред. проф., д-ра экон. наук А. Д. Чудновского.* — М.: Ассоциация авторов и издателей “ТАНДЕМ”, ЭКМОС, 2000.
14. *Фінансова звітність за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку: Практ. посіб.* — К.: Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України, 1999.
15. *Экономика современного туризма / Под ред. Г. А. Карповой.* — М.; СПб.: Издат. торг. дом “Герда”, 1998.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Навчально-тематичний план вивчення дисципліни “Економічний аналіз готельного господарства і туризму”	4
Програмний матеріал до вивчення дисципліни “Економічний аналіз готельного господарства і туризму”	5
Вказівки до виконання контрольної роботи	9
Завдання для контрольних робіт	10
Контрольні питання	12
Список рекомендованої літератури	13

Відповідальний за випуск
Редактор
Комп’ютерна верстка

Н. В. Медведєва
І. О. Денісов
Т. Г. Замура

МАУП

Зам. № ВКЦ-933

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП